
Розділ 1. Проблеми теорії інформації та наукової комунікації (Part 1. Problems of information theory and scientific communication)

<https://doi.org/10.31516/2410-5333.069.01>

УДК 316.776.2:070.16]:02-027.21](045)

Д. О. Міллер

аспірант, Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

davido.millerom@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0002-6610-880X>

ІНФОДЕМІЯ ЯК ВИКЛИК ІНФОРМАЦІЙНІЙ СТІЙКОСТІ: СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПТУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

У статті теоретично уточнено зміст поняття «інфодемія» та простежено основні етапи його становлення — від ранніх уявлень про «інформаційну епідемію» до оформлення інфодеміології як дослідницького напрямку. Актуальність теми зумовлена потребою чіткого понятійного розмежування інфодемії в умовах кризового інформаційного перенасичення та зростанням інтересу до цієї проблематики в соціокультурних і інформаційно-комунікаційних дослідженнях. Методологічну основу становлять історико-генетичний підхід, дефініційний аналіз і реконструкція ключових наукових та інституційних джерел. Показано, що інфодемія позначає не лише поширення неправдивих повідомлень, а описує специфічний режим інформаційного середовища, для якого характерні перенасичення, прискорена циркуляція, суперечливість і наслідки для довіри та суспільної орієнтації. З'ясовано, що інфодеміологія постає як спроба перевести метафоричний опис інформаційних криз у площину системного аналізу. Окреслено значення цього концепту для подальшого бібліотекознавчого аналізу.

Ключові слова: *інфодемія, інфодеміологія, інформаційна епідемія, інформаційне перенасичення, інформаційна стійкість, бібліотекознавство.*

D. Miller

postgraduate student, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine

INFODEMIC AS A CHALLENGE TO INFORMATION RESILIENCE: THE FORMATION OF THE CONCEPT AND ITS SIGNIFICANCE FOR LIBRARY AND INFORMATION FIELD

The relevance of the article. This article provides a theoretical clarification of the concept of “infodemic” and traces the main stages of its development — from early notions of an “information epidemic” to the establishment of infodemiology as a field of research.

The purpose of the article. The purpose of the study is to clarify the meaning of the concept of infodemic in the context of crisis-induced information overload and the growing interest in this issue within socio-cultural and information-communication studies.

1 This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

The methodology. The methodological framework comprises a historical-genetic approach, definitional analysis and the reconstruction of key scientific and institutional sources. It is demonstrated that an infodemic denotes not only the spread of false messages but describes a specific regime of the information environment characterized by oversaturation, accelerated circulation, contradictions, and consequences for trust and public orientation. It has been established that infodemiology emerges as an attempt to translate the metaphorical description of information crises into the realm of systems analysis. The significance of this concept for further library science analysis has been outlined.

The results. It is argued that an infodemic should not be reduced to false information alone. Rather, it denotes a specific mode of the information environment in times of crisis, characterized by overload, accelerated circulation, heterogeneity of messages, competition between interpretations, and consequences for orientation, trust, and behavior. The paper shows that the prehistory of the concept is linked to the metaphor of an "information epidemic", whereas infodemiology emerged when this metaphor was translated into a more systematic analytical framework concerned with the distribution, determinants, and effects of information in digital environments.

The scientific novelty. The novelty of the article lies in combining a genealogical reconstruction of the concept with an analytical clarification of the features that make infodemic an operational category for social, cultural, and information-communication research.

The practical significance. The proposed interpretation creates a conceptual basis for further library and information studies focused on information resilience, mediation of trustworthy knowledge, and the role of libraries as institutions of orientation in conditions of information turbulence.

Conclusions. Infodemic is conceptualized as a crisis-related regime of the information environment rather than as a synonym for misinformation. Infodemiology is interpreted as a disciplinary step that transformed a metaphor into a research framework suitable for further theoretical and applied development.

Keywords: *infodemic, infodemiology, information epidemic, information overload, information resilience, library studies.*

Актуальність теми дослідження. Сучасні кризи часто мають два взаємопов'язані виміри: матеріальний (медичний, соціальний, безпековий) та інформаційний. Матеріальний вимір відображає реальні події і ситуації, тоді як інформаційний визначає, як ці події сприймаються суспільством. У цьому інформаційному вимірі інтенсивність, швидкість і різноманітність повідомлень впливають на уявлення суспільства, рівень довіри та поведінку людей. У цифровому середовищі інформаційні потоки не лише відображають події, а й змінюють їх сприйняття та перебіг: вони можуть посилювати паніку, поширювати хибні пояснення, розділяти публічний простір і ускладнювати прийняття рішень. Це питання відповідає сучасним науковим тенденціям у соціокультурних і комунікаційних дослідженнях, зокрема щодо платформізації комунікації, змін у довірі, інформаційної безпеки, стійкості та нових форм невизначеності в суспільстві.

У бібліотекознавстві та інформаційно-документній сфері інфодемія розглядається не як зовнішній «медійний шум», а як виклик для систем знань.

Змінюються умови доступу до перевіреної інформації, зростає потреба в посередництві між користувачами та джерелами, стає важливішим питання довіри до інституцій і відповідальності за навігацію в швидко змінних і суперечливих інформаційних потоках. У цьому контексті бібліотеки можна розглядати як соціокультурні інституції, що допомагають користувачам та спільнотам орієнтуватися в інформаційному середовищі, відновлювати критерії надійності та зменшувати негативні наслідки інформаційної турбулентності.

Також для бібліотекознавства це проблемне поле важливе не лише як сфера можливого практичного застосування. Інфомедія змінює самі умови бібліотечно-інформаційного посередництва. Ускладнює відбір джерел, підвищує запит на довідково-бібліографічне пояснення, актуалізує питання інституційної довіри до бібліотеки та переводить навігацію в знаннях із допоміжної функції в одну з ключових. Йдеться не лише про реакцію бібліотек на зовнішню кризу, а про уточнення їхньої ролі як інституцій орієнтації в нестабільному інформаційному середовищі.

Постановка проблеми. Інфомедія як явище недостатньо чітко визначена, а її межі в науці залишаються розмитими. Це ускладнює дослідження інформаційних криз і розробку ефективних інституційних рішень. На практиці це проявляється у відсутності зрозумілих критеріїв надійності, перевантаженні суперечливою інформацією та зниженні довіри до джерел, що впливає на поведінку людей і ефективність комунікації під час криз. Проблема стає ще гострішою у зв'язку з платформізацією комунікації та швидким поширенням повідомлень, коли навіть достовірна інформація може залишатися непомітною. Уточнення поняття інфомедії та аналіз її розвитку важливі для створення науково обґрунтованих підходів до підтримки інформаційної стійкості, особливо в бібліотечно-інформаційній сфері, яка виступає посередником між користувачами та перевіреними джерелами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття інфомедії набуло особливо важливого наукового і політико-комунікаційного статусу під час пандемії COVID-19, коли ВООЗ офіційно визначила його як надлишок інформації, включно з хибною чи оманливою, у цифрових і фізичних середовищах під час спалаху хвороби, а також його вплив на довіру та поведінку (World Health Organization, 2020, n.d.). Часто інфомедію розглядають лише як «фейки» або дезінформацію, хоча в оригінальних визначеннях ключовим є саме перенасичення інформацією та його наслідки (World Health Organization, 2020; World Health Organization, n.d.; Jin et al., 2024; Ziapour et al., 2024). Водночас термін має історію, що сягає принаймні публіцистичного використання в контексті SARS 2003 року, яке в подальших наукових працях розглядають як ранню точку формування концепту (Rothkopf, 2003; Simon & Camargo, 2023; Zielinski, 2021). Ще до того, як ВООЗ офіційно використала термін, у науці формувался напрям інфомедіології, запропонований Г. Айзенбахом як «епідеміологія (дез)інформації», який пізніше розвинувся через концепцію infoveillance і базові метрики для аналізу розповсюдження інформації в онлайні (Eysenbach, 2002; Eysenbach, 2009; Mavragani,

2020). Після 2020 р. поряд з інституційним закріпленням поняття з'явилися узагальнювальні, рефлексивні та критичні публікації, що відтворюють коротку історію терміна, окреслюють його майбутні дослідницькі напрямки й водночас вказують на прогалини у використанні терміна та ризики невідповідного розширення його змісту або заміни суміжними поняттями (Zielinski, 2021; Simon & Camargo, 2023). ВООЗ також підтримала перехід від ситуативного використання до системного розвитку напрямку, формуючи дослідницький порядок денний для вивчення, вимірювання та реагування на інфодемії (Calleja et al., 2021; World Health Organization, 2021; John et al., 2025).

У наявних дослідженнях інфодемія постає щонайменше у трьох взаємопов'язаних вимірах: як інституційно закріплена проблема кризового інформаційного середовища, як об'єкт аналітичного спостереження й вимірювання в межах інфоміології та як предмет критичної рефлексії щодо меж і коректності самого терміна. Водночас менш опрацьованим є його бібліотечно-інформаційний аналітичний вимір (Zielinski, 2021; Simon & Camargo, 2023; Jin et al., 2024).

Мета статті — теоретично окреслити зміст поняття «інфодемія» та простежити основні етапи його розвитку: від перших публічних згадок про «інформаційну епідемію» до формування інфоміології як напрямку наукових досліджень. Для досягнення цієї мети передбачено: зіставити інституційні та наукові підходи до визначення інфодемії; простежити генеалогію терміна та логіку його концептуалізації; виокремити аналітичні ознаки інфодемії, придатні для подальшого бібліотечно-інформаційного аналізу. На відміну від праць, що переважно або фіксують інституційне визначення інфодемії, або реконструюють історію терміна, у статті поєднано обидві лінії аналізу та виокремлено аналітичні ознаки інфодемії, придатні для подальшого соціокультурного й бібліотечно-інформаційного аналізу. Такий підхід формує концептуальну основу для подальшого осмислення інституційних механізмів підтримки інформаційної стійкості, зокрема в бібліотечно-інформаційній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. У цьому аналізі інфодемія розглядається не як публіцистична метафора «інформаційного шуму», а як поняття, що стало аналітичною категорією і відіграє пояснювальну роль у дослідженнях кризових комунікацій. У статті використано історико-генетичний підхід разом із дефініційним аналізом і реконструкцію ключових наукових та інституційних джерел. Історико-генетичний підхід дозволив простежити етапи становлення концепту — від ранніх публічних уживань терміна до його закріплення в міжнародному дискурсі. Дефініційний аналіз використано для зіставлення наукових та інституційних визначень і виокремлення тих ознак, що зберігаються попри відмінність дослідницьких підходів. Реконструкція джерел дала змогу перейти від окремих використань терміна до його концептуального ядра — режиму інформаційного перенасичення, динаміки циркуляції, впливу на орієнтацію та довіру, а не опису інструментів реагування чи практичних протоколів. У такий спосіб окреслюються межі поняття та виокремлюються його

відносно сталі ознаки, які можна використовувати для подальшого соціокультурного й бібліотечно-інформаційного аналізу.

Термін «інфодемія» означає не просто поширення неправдивих повідомлень, а особливий стан інформаційного середовища під час кризи, коли кількість, швидкість і конкуренція повідомлень впливають на суспільну орієнтацію. Важливо не лише те, що контент може бути «забрудненим», а й те, що навіть правильні дані стають непридатними у зв'язку з надлишком альтернативних інтерпретацій, суперечливих порад і повторюваних пояснень. Тому інфодемія описує те, як інформація функціонує в умовах невизначеності, а не лише її правдивості.

Концептуальне ядро інфодемії можна описати через кілька відносно сталих ознак, що повторюються в інституційних і наукових визначеннях:

- перенасичення: інформації так багато, що зростають витрати на перевірку, порівняння й інтерпретацію, і «вартість» когнітивної роботи перевищує можливості звичайного користувача;
- прискорення: інформаційні потоки оновлюються швидше, ніж інституції встигають пояснювати зміни або стабілізувати тлумачення, і нове часто переважає над обґрунтованим;
- неоднорідність: у потоці змішуються наукові дані, медіакоментарі, експертні оцінки, чулки, меми, особисті історії та політизовані трактування, які ризикують не лише якістю, а й логікою доведення;
- конкурентність версій: багато пояснень суперечать одне одному, що створює відчуття відсутності «правди» і знижує готовність діяти за надійними рекомендаціями;
- наслідковість: інфодемія проявляється в поведінці, розщепленні довіри та зміні практик, тобто має соціально вимірюваний результат за межами медіатекстів (World Health Organization, 2020; World Health Organization, 2021; World Health Organization, n.d.; Eysenbach, 2002, 2009; Zielinski, 2021; Simon & Camargo, 2023).

У режимі інфодемії «помилка» не завжди міститься в окремому повідомленні. Вона може бути структурною: у загальній картині світу, яку користувач складає з фрагментів, з'являються розриви, суперечності й нестабільні критерії авторитетності. Тому інфодемія часто призводить до епістемічної дезорієнтації: людина перестає розрізняти не лише істинне й хибне, а й більш та менш надійне, первинне й вторинне, доказове й думкове. Додатково, логіка цифрових платформ впливає на видимість інформації: вона залежить від алгоритмізації медіа, взаємодій, емоційності, повторюваності та пристосованості до форматів поширення. У підсумку достовірність і видимість не збігаються: те, що краще перевірене, не завжди стає більш поширеним.

Слід уточнити, що інфодемія майже завжди виникає на тлі браку визначеності. У кризові моменти знання стає «рухомою мішенню»: дані накопичуються, методики змінюються, рекомендації коригуються. Те, що спочатку виглядає як впевнене твердження, згодом може потребувати перегляду. Така динаміка

створює умови для появи конкурентних наративів: будь-яка зміна позиції може сприйматися як «маніпуляція», «змова» або «непрофесійність», і тоді інфодемія посилюється не лише через хибні твердження, а й через підірив легітимності самого процесу створення знань.

Ще один важливий елемент — зміна режиму довіри. В умовах перенасичення довіра часто переходить від інституцій і процедур (перевірка, експертиза, редакційні стандарти) до соціальних зв'язків, ідентичностей і «своїх» джерел. Тому інфодемія — це не лише проблема інформації, а й проблема соціальної координації взаємодій з інформацією: у різних груп формуються різні уявлення про «вірогідне», різні ієрархії авторитетів і різні способи перевірки. Це пояснює, чому інфодемії так легко поширюються на культурних розломах: вони не просто поширюють дезінформацію, а змінюють механізми узгодження реальності.

Слід коротко відокремити інфодемію від схожих, але не ідентичних категорій інформаційного «безладу» (табл. 1).

Табл. 1.

**Порівняння інфодемії з типами інформаційного «безладу»
(mis-information, dis-information, mal-information)
за ключовими аналітичними критеріями**

Критерій	Mis-information (ненавмисно хибна інформація)	Dis-information (навмисно хибна інформація)	Mal-information (шкідливе використання інформації)	Інфодемія
Намір поширення	Без наміру нашкодити	З наміром ввести в оману / маніпулювати	З наміром завдати шкоди (в результаті «використання» інформації)	Намір не є визначальним; вирішальна структура середовища
Фокус на якості повідомлення	Хибне / помилкове	Хибне / сконструйоване	Може бути правдивим або хибним, але використаним шкідливо	Змішана якість: правдиве / хибне / непевне співіснують і конкурують
Масштаб і умови	Не обов'язково масове	Часто масове, організоване	Часто таргетоване / контекстуальне	Масивність і перенасичення є базовою умовою
Динаміка поширення	Може бути епізодичною	Часто має стратегію поширення	Залежить від контексту й аудиторії	Прискорення, повторюваність, конкуренція версій і «шум» як системна властивість

Критерій	Mis-information (ненавмисно хибна інформація)	Dis-information (навмисно хибна інформація)	Mal-information (шкідливе використання інформації)	Інфомедія
Наслідки	Дезорієнтація, помилки	Маніпуляція, поляризація	Репутаційна /фізична / соціальна шкода	Зниження керованості рішень, ерозія довіри, фрагментація спільного знання, ризикові поведінкові практики
Аналітичний статус	Тип повідомлення / помилки	Тип навмисної інформаційної дії	Тип шкідливого використання інформації	Режим інформаційного середовища в кризі

Порівняльний аналіз у табл. 1 здійснено на основі типології information disorder, запропонованої С. Wardle та Н. Derakhshan (2017), тоді як характеристику інфомедії сформульовано шляхом узагальнення визначення ВООЗ та концептуальних ознак, розглянутих у тексті статті (World Health Organization, n.d.).

Подане в таблиці 1 розмежування важливе для збереження коректного розуміння предмета: інфомедія не заперечує існування mis-/dis-/mal-information, але не обмежується ними. Вона стосується іншого рівня — середовища та його впливу, де важливими є не лише істинність і намір, а й інтенсивність, швидкість, суперечливість і способи поширення, які роблять інформаційний потік чинником розвитку кризи.

Таким чином, основа поняття інфомедії складається з трьох елементів: (1) структурне перенасичення, (2) швидка і конкурентна циркуляція, (3) соціальні наслідки у вигляді дезорієнтації та втрати довіри. Така модель допомагає перейти від загального визначення до точнішого опису того, як виникає інфомедичний ефект і чому для його аналізу потрібні окремі теоретичні та методологічні підходи.

Передісторія концепту інфомедії пов'язана з давнішою традицією описувати інформаційні явища «епідемічною» мовою. У соціальних науках і публічних дебатах поширення чуток, паніки або «заразних» інтерпретацій часто розглядали як процес, схожий на зараження: швидке розмноження, ланцюгове передавання, наслідування та локальні спалахи в групах. Такі описи мали радше евристичну роль: вони допомагали відрізнити випадкові інформаційні помилки від ситуацій, коли масовість і швидкість поширення формують колективну реальність.

У цьому контексті вираз «інформаційна епідемія» можна вважати попередником концепту інфомедії. Він відображав ідею, що інформація під час кризи може поширюватися як інфекція — через соціальні контакти, медіа та інші канали, викликаючи непропорційні наслідки для поведінки та довіри (Simon & Camargo, 2023; Zielinski, 2021). Водночас це ще не був науково визначений термін, а скоріше мовний засіб, що підкреслював ризики неконтрольованих потоків інформації і їхній вплив на суспільство.

Важливим моментом стало публічне використання терміна “infodemic” у 2003 р. під час спалаху SARS. Тоді наголошували, що разом із біологічним ризиком існує й інформаційний ризик: поєднання фактів, страху, чуток і технологій комунікації може спричинити наслідки, що виходять за межі медичної події. Метафорична «інформаційна епідемія» добре передає відчуття швидкого і неконтрольованого поширення, але спрощує механізми, створюючи враження, що достатньо «локалізувати джерело» або «зупинити зараження». Насправді інформаційні процеси в кризі зазвичай не мають одного носія чи каналу. Вони формуються взаємодією алгоритмів платформ, медійних логік, групових ідентичностей і невизначеності. Потреба перейти від метафоричного опису до дослідницького підходу, який може вимірювати і пояснювати ці взаємодії, стала основою для розвитку інфомедіології як системного наукового аналізу інфомедійних явищ (Simon & Camargo, 2023; Zielinski, 2021).

Інфомедіологія з самого початку не обмежується «викриттям неправди». Вона вивчає інформаційний процес загалом: канали поширення, швидкість, повторюваність, локальні «спалахи» інтересу, концентрацію уваги на певних темах, а також сталі зміни в публічних уявленнях. Епідеміологічна аналогія тут не просто риторика, а спосіб уявити інформаційний простір як динамічний: є «вектори передачі» (соціальні зв'язки, медіа, платформи), «вразливості» (невизначеність, тривога, брак компетентностей), «підсилювачі» (алгоритмічна видимість, емоційний резонанс) і наслідки, які виходять за межі комунікації і проявляються у практиках.

Подальший розвиток цього підходу пов'язаний із поняттям *infoveillance* — спостереження за інформаційними процесами через цифрові сліди. Це не тотальне «стеження», а аналітична можливість бачити колективні інформаційні стани в агрегованому вигляді: що шукають, які питання повторюються, які теми «спалахують» і як змінюється тональність або рамки інтерпретації (Eysenbach, 2009; Mavragani, 2020). У такому підході кризова комунікація перестає бути чимось, що можна оцінити лише після подій. Натомість її розглядають як поточний процес, де інформаційні індикатори можуть сигналізувати про зони ризику — наприклад, масове непорозуміння, недовіру, появу сталих хибних переконань або конкуренцію взаємовиключних рекомендацій. Наприклад, під час пандемії COVID-19 бібліотеки розширювали дистанційні форми інформаційно-бібліотечного та довідково-бібліографічного обслуговування, зокрема через віртуальні довідки, електронну пошту, телефон і месенджери, а також адаптували сервіси до нових потреб користувачів (Берегельський & Волошин, 2023, с. 29–30).

Перетворення інфодемії на об'єкт дослідження актуалізувало питання операціоналізації: що саме «рахувати» і як відрізнити інфодемічний стан від звичайної інформаційної активності. Тут з'являється ключова відмінність від спрощених підходів до *mis-information*: важливо не лише визначити помилкові твердження, а й описати середовище, де вони стають переконливими або домінуючими. Інфодеміологічний підхід змушує мислити багаторівнево: на мікрорівні — окремі повідомлення і практики споживання; на мезорівні — мережеві ефекти і інфраструктури видимості; на макрорівні — зміни довіри, легітимності знання і керованості публічних рішень.

На початку 2020-х рр. поняття інфодемії змінилося з переважно публіцистичного й академічного терміна на інституційно закріплену категорію, яка організовує виробництво та легітимацію знань про кризи. Важливу роль тут відіграв пандемічний контекст: інфодемію включили в офіційний лексикон глобального здоров'я як окремий аспект кризового реагування, що потребує не лише комунікаційної підтримки, а й системної роботи з інформаційним середовищем (World Health Organization, 2021). Відтоді цей термін став нормативним маркером, який одночасно описує проблему, визначає сферу відповідальності, набір компетенцій і завдання для міжінституційної координації.

Інституціоналізація проявилася у двох тісно пов'язаних змінах.

1. Інфодемія набула ознак «об'єкта політики знання»: вона стала предметом програм, партнерств і процедур, спрямованих на стабілізацію доступу до надійної інформації, підтримку довіри та зменшення поведінкових ризиків, викликаних інформаційною турбулентністю.
2. Відбулася стандартизація мовних і методологічних очікувань: інфодемію дедалі частіше описують як явище, яке потрібно вимірювати, порівнювати та аналізувати з управлінської точки зору, а не лише в морально-нормативному ключі. У цьому сенсі термін починає відігравати роль рамки, що об'єднує різні сфери — комунікацію, поведінкові науки, цифрові платформи та ширшу комунікаційну інфраструктуру, а також інституційну довіру — у єдину систему кризового знання.

Водночас слід зазначити про межі цього тексту: інституційне закріплення поняття природно привело до практичних рамок реагування, зокрема того, що зараз називають *infodemic management*. У цій статті інституціоналізація розглядається як зміна статусу поняття: від терміна-спостереження до терміна-інструмента, який формує наукові та управлінські уявлення про кризову інформаційну динаміку.

Для подальшого бібліотекознавчого аналізу інфодемію слід звести до мінімального набору аналітичних маркерів, що фіксують динаміку інформаційних потоків і їхні наслідки для довіри та суспільної орієнтації.

Перший маркер — інтенсивність потоку. Це не просто кількість повідомлень, а їхня щільність у часі та повторюваність тем, що створює відчуття постійного інформаційного тиску. З бібліотечно-інформаційної точки зору цей параметр можна відстежувати за характером запитів користувачів — частотою

звернень, зростанням запитів на пояснення, перевірку, зведення чи підбір джерел. Також важливо звертати увагу на зміну типових потреб — від пошуку фактів до пошуку критеріїв надійності.

Другий маркер — швидкість оновлення. Це темп зміни повідомлень і рекомендацій, через що знання стає нестабільним і потребує постійного уточнення. Для бібліотек це означає, що очікування зміщуються від статичних довідкових відповідей до підтримки навігації в змінному знанні та пояснення логіки оновлень — чому позиції уточнюються і що вважають підставою для змін.

Третій маркер — ступінь суперечливості. Це наявність у публічному просторі взаємовиключних пояснень, порад і моделей причинності, які конкурують за увагу та легітимність. Суперечливість важлива не лише як характеристика змісту, а й як фактор, що ускладнює прийняття рішень користувачем: коли є надлишок несумісних версій, вибір часто стає випадковим, веде до пошуку «простих відповідей» або відмови від вибору.

Четвертий маркер — асиметрія видимості. Це розбіжність між перевіреністю інформації та її поширеністю чи помітністю. У платформному середовищі видимість часто визначають не епістемічні стандарти, а емоційний резонанс, конфліктність і зручність формату поширення. Тому інфодемічний стан можна розпізнати за тим, що надійні пояснення програють у конкуренції за увагу, а прості або сенсаційні версії домінують у запитах і обговореннях.

П'ятий маркер — зсув режиму довіри, тобто зміна того, кому і на яких підставах довіряють. Для інфодемії характерно, що критерії авторитетності переходять з інституційних процедур, таких як експертиза, редакційність і наукова аргументація, до ідентифікаційних або групових маркерів — «свої/чужі», «наш експерт/їхній експерт» — а також до персоналізованих медійних фігур. У такому режимі суспільні групи можуть розходитися не лише в оцінках фактів, а й у базових правилах того, що вважається доказом.

Шостий маркер — поведінкова наслідковість. Це фіксація того, що інформаційне перенасичення породжує практики з соціальними і іноді фізичними ризиками: від ігнорування рекомендацій до прийняття небезпечних альтернативних порад, а також до загального зниження готовності співпрацювати з інституціями та експертним знанням.

У бібліотечно-інформаційній перспективі означені маркери важливі не самі по собі, а як ознаки трансформації користувацьких запитів і режимів посередництва. Інтенсивність та суперечливість потоку збільшують потребу в довідково-бібліографічному супроводі. Водночас асиметрія видимості загострює проблему селекції та рекомендації джерел. Тоді як зсув режиму довіри вимагає від бібліотеки не лише надання доступу, а й пояснення критеріїв надійності. Разом ці маркери допомагають побачити інфодемію як багаторівневий феномен: інформаційний, інфраструктурний та соціокультурний. У такому контексті бібліотека — не просто майданчик доступу до інформації, а інституція орієнтації. Вона допомагає відновлювати ієрархії джерел, знижувати когнітивні витрати на перевірку, стабілізувати критерії надійності і підтримувати зв'язок між знанням і практикою в умовах інформаційної турбулентності.

Висновки. У межах статті інфомедію розглянуто не як синонім дезінформації чи сукупності «фейків», а як режим кризового інформаційного середовища, у якому перенасичення, прискорення, суперечливість і конкуренція версій впливають на суспільну орієнтацію, довіру та поведінку. Реконструкція історії терміна засвідчила, що «інформаційна епідемія» спочатку фігурувала як евристичний передконцепт, тоді як поява інфомедіології означала те, що інфомедичні явища стали розглядатися як процеси зі структурою, факторами та можливістю аналізу через показники розподілу, динаміки і наслідків інформації в цифрових середовищах.

У статті запропоновано мікроопераціоналізацію інфомедії через набір аналітичних маркерів (інтенсивність потоку, швидкість оновлення, суперечливість, асиметрія видимості, зміни в довірі, поведінкові наслідки). Це зумовлює її подальший бібліотечно-інформаційний аналіз. Новизна такого підходу полягає в тому, що концепт інфомедії пов'язано з проблемою інформаційної стійкості і створює основу для розгляду бібліотеки не лише як місця доступу до джерел, а як інституції орієнтації, яка підтримує критерії надійності, знижує когнітивні витрати перевірки й сприяє роботі з перевіреним знанням в умовах інформаційної нестабільності.

Перспективи подальших досліджень. Подальше вивчення теми доцільно пов'язати з уточненням індикаторів інфомедії в бібліотечно-інформаційній площині, для аналізу інформаційної поведінки, довіри до джерел і ролі бібліотек як інституцій орієнтації в умовах кризового інформаційного перенасичення.

Список посилань

- Берегелський, А., & Волошин, Д. (2023). *Діяльність бібліотек в умовах пандемії COVID-19: Реферативний огляд наукових досліджень* (Вип. 4). https://nbuviar.gov.ua/images/informaciyni_resursi/ROND%204_23.pdf
- Calleja, N., AbdAllah, A., Abad, N., Ahmed, N., Albarracin, D., Altieri, E., Anoko, J. N., Arcos, R., Azlan, A. A., Bayer, J., Bechmann, A., Bezbaruah, S., Briand, S. C., Brooks, I., Bucci, L. M., Burzo, S., Czerniak, C., De Domenico, M., Dunn, A. G., Ecker, U. K. H., ... Purnat, T. D. (2021). A Public Health Research Agenda for Managing Infodemics: Methods and Results of the First WHO Infodemiology Conference. *JMIR infodemiology*, 1(1), e30979. <https://doi.org/10.2196/30979>
- Eysenbach, G. (2002). Infodemiology: The epidemiology of (mis)information. *The American Journal of Medicine*, 113(9), 763–765. [https://doi.org/10.1016/S0002-9343\(02\)01473-0](https://doi.org/10.1016/S0002-9343(02)01473-0)
- Eysenbach, G. (2009). Infodemiology and infoveillance: Framework for an emerging set of public health informatics methods to analyze search, communication and publication behavior on the Internet. *Journal of Medical Internet Research*, 11(1), e11. <https://doi.org/10.2196/jmir.1157>
- Jin, S. L., Kolis, J., Parker, J., Proctor, D. A., Prybylski, D., Wardle, C., Abad, N., Brookmeyer, K. A., Voegeli, C., & Chiou, H. (2024). Social histories of public health misinformation and infodemics: Case studies of four pandemics. *The Lancet Infectious Diseases*, 24(10), e638–e646. [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(24\)00105-1](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(24)00105-1)

- John, J. N., Gorman, S., & Scales, D. (2025). Understanding interventions to address infodemics through epidemiological, socioecological, and environmental health models: Framework analysis. *JMIR Infodemiology*, 5, e67119. <https://doi.org/10.2196/67119>
- Mavragani, A. (2020). Infodemiology and infoveillance: Scoping review. *Journal of Medical Internet Research*, 22(4), e16206. <https://doi.org/10.2196/16206>
- Rothkopf, D. J. (2003, May 11). When the buzz bites back. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/05/11/when-the-buzz-bites-back/bc8cd84f-cab6-4648-bf58-0277261af6cd/>
- Simon, F. M., & Camargo, C. Q. (2023). Autopsy of a metaphor: The origins, use and blind spots of the “infodemic”. *New Media & Society*, 25(8), 2219–2240. <https://doi.org/10.1177/14614448211031908>
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Council of Europe. <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html>
- World Health Organization. (2020). *Novel Coronavirus (2019-nCoV): Situation report, 13*. <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200202-sitrep-13-ncov-v3.pdf>
- World Health Organization. (2021). *WHO public health research agenda for managing infodemics*. <https://iris.who.int/handle/10665/339192>
- World Health Organization. (n.d.). *Infodemic*. Retrieved January 05, 2026, from <https://www.who.int/health-topics/infodemic>
- Ziapour, A., Malekzadeh, R., Darabi, F., Yıldırım, M., Montazeri, N., Kianipour, N., & Nejhadadgar, N. (2024). The role of social media literacy in infodemic management: A systematic review article. *Frontiers in Digital Health*, 6, 1277499. <https://doi.org/10.3389/fdgh.2024.1277499>
- Zielinski, C. (2021). Infodemics and infodemiology: A short history, a long future. *Revista Panamericana de Salud Pública*, 45, e40. <https://doi.org/10.26633/RPSP.2021.40>

References

- Berehelskyi, A., & Voloshyn, D. (2023). *Library Activities During the COVID-19 Pandemic: A Literature Review of Scientific Research* (Issue 4). https://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni_resursi/ROND%204_23.pdf. [In Ukrainian].
- Calleja, N., AbdAllah, A., Abad, N., Ahmed, N., Albarracin, D., Altieri, E., Anoko, J. N., Arcos, R., Azlan, A. A., Bayer, J., Bechmann, A., Bezbaruah, S., Briand, S. C., Brooks, I., Bucci, L. M., Burzo, S., Czerniak, C., De Domenico, M., Dunn, A. G., Ecker, U. K. H., ... Purnat, T. D. (2021). A Public Health Research Agenda for Managing Infodemics: Methods and Results of the First WHO Infodemiology Conference. *JMIR infodemiology*, 1(1), e30979. <https://doi.org/10.2196/30979>. [In English].
- Eysenbach, G. (2002). Infodemiology: The epidemiology of (mis)information. *The American Journal of Medicine*, 113(9), 763–765. [https://doi.org/10.1016/S0002-9343\(02\)01473-0](https://doi.org/10.1016/S0002-9343(02)01473-0). [In English].
- Eysenbach, G. (2009). Infodemiology and infoveillance: Framework for an emerging set of public health informatics methods to analyze search, communication and

- publication behavior on the Internet. *Journal of Medical Internet Research*, 11(1), e11. <https://doi.org/10.2196/jmir.1157>. [In English].
- Jin, S. L., Kolis, J., Parker, J., Proctor, D. A., Prybylski, D., Wardle, C., Abad, N., Brookmeyer, K. A., Voegeli, C., & Chiou, H. (2024). Social histories of public health misinformation and infodemics: Case studies of four pandemics. *The Lancet Infectious Diseases*, 24(10), e638–e646. [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(24\)00105-1](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(24)00105-1). [In English].
- John, J. N., Gorman, S., & Scales, D. (2025). Understanding interventions to address infodemics through epidemiological, socioecological, and environmental health models: Framework analysis. *JMIR Infodemiology*, 5, e67119. <https://doi.org/10.2196/67119>. [In English].
- Mavragani, A. (2020). Infodemiology and infoveillance: Scoping review. *Journal of Medical Internet Research*, 22(4), e16206. <https://doi.org/10.2196/16206>
- Rothkopf, D. J. (2003, May 11). When the buzz bites back. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/05/11/when-the-buzz-bites-back/bc8cd84f-cab6-4648-bf58-0277261af6cd/>. [In English].
- Simon, F. M., & Camargo, C. Q. (2023). Autopsy of a metaphor: The origins, use and blind spots of the “infodemic”. *New Media & Society*, 25(8), 2219–2240. <https://doi.org/10.1177/14614448211031908>. [In English].
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Council of Europe. <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html>. [In English].
- World Health Organization. (2020). *Novel Coronavirus (2019-nCoV): Situation report, 13*. <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200202-sitrep-13-ncov-v3.pdf>. [In English].
- World Health Organization. (2021). *WHO public health research agenda for managing infodemics*. <https://iris.who.int/handle/10665/339192>. [In English].
- World Health Organization. (n.d.). *Infodemic*. Retrieved January 05, 2026, from <https://www.who.int/health-topics/infodemic>. [In English].
- Ziapour, A., Malekzadeh, R., Darabi, F., Yildirim, M., Montazeri, N., Kianipour, N., & Nejhadadgar, N. (2024). The role of social media literacy in infodemic management: A systematic review article. *Frontiers in Digital Health*, 6, 1277499. <https://doi.org/10.3389/fdgth.2024.1277499>. [In English].
- Zielinski, C. (2021). Infodemics and infodemiology: A short history, a long future. *Revista Panamericana de Salud Pública*, 45, e40. <https://doi.org/10.26633/RPSP.2021.40>. [In English].

Отримано: 03.02.2026

Прийнято до друку: 27.02.2026